

161—214), αναφέρονται κατά τὸ πλείστον εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὴν διαπραγματεύσειν τῶν θεμάτων αὐτῶν ὁ συγγραφεὺς, ἀφορμώμενος ἀπὸ συγκεκριμένων πράξεων, ὑποβάλλει αὐτάς εἰς κριτικὴν ἐπεξεργασίαν διὰ νὰ ἀνεύρη καὶ προσδιορίσῃ τὰ πολιτικὰ αἵτια. Οὕτως, ἡ μὲν θεοποίησις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως οὗτος ἐμφανισθῇ ὡς ἐθνικὸς ἡγεμὼν, αἱ δὲ εἰς Βαβυλῶνα θυσίαι ἐρμηνεύονται ὡς δεῖγμα σεβασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν κατοίκων, χρήσιμον διὰ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα. Ἐπίσης διαπιστοῦται ὅτι ἡ δι' Ἑλλήνων ἐπιβολὴ τοῦ κράτους καὶ ἄσκησις ἐξουσίας ἐπὶ τοσούτων λαῶν ἦτο ἀδύνατος. Κατὰ ταῦτα δέ, ἀφοῦ ἡ αὐτοκρατορία δὲν ἠδύνατο νὰ προσλάβῃ καθαρὰν Ἑλληνικὴν μορφήν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐχρησιμοποίησε παλαιὰ Ἀσιατικὰ σχήματα διοικήσεως. Ἀλλά, ὡς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς, «ὁ Ἀλέξανδρος, παρὰ τὴν νέαν θέσιν του ἐν Ἀσίᾳ ὡς κατακτητοῦ ἠπειρῶν καὶ κυριάρχου λαῶν, παρὰ τὴν ριζικὴν μεταβολὴν πολιτικῶν στοχασμῶν καὶ σχεδίων διακυβερνήσεως, παρέμεινεν Ἑλληνας καὶ ἐκυριαρχεῖτο ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος» (σ. 340).

Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὄλων τῶν περὶ Μ. Ἀλεξάνδρου θεμάτων ὁ συγγραφεὺς εἰσδύει εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ πρωταγωνιστοῦ, ἵνα προσδιορίσῃ τὰ συναισθήματα τῶν ὁποίων ἡ μορφή δὲν ἔχει καθολικόν τινα, πανανθρώπινον, τύπον, ἀλλ' εἶναι εἰδική, οἷα διεπλάσθη ἀπὸ τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν Ἑλληνικῶν θρύλων καὶ παραδόσεων καὶ γενικώτερον Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ συμπεραίνει ἐν τέλει ὅτι «τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος δὲν θὰ ἐπεχειρεῖ, οὐδὲ θὰ διεννοεῖτο ποτὲ νὰ ἐπιχειρήσῃ, ἂν ἡ ἑλληνικὴ συνείδησις, ἡ ἑλληνικὴ, ἐθνικὴ καὶ οἰκογενειακὴ παράδοσις, ἡ ἑλληνικὴ μόρφωσις, δὲν διέπлатτον ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸν ψυχικόν του κόσμον καὶ δὲν διήνοιγον τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους πνευματικὸς ὀρίζοντας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκινήθη ἡ μεγαλουργὸς του διάνοια» (σ. 361). Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦτο τοῦ συγγραφέως εἶναι σύμφωνον καὶ πρὸς τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν μέγαν τοῦ Ἀλεξάνδρου διδάσκαλον, τὸν Ἀριστοτέλη, ἔχει διὰ τὴν παιδείουσιν οὐ μόνον ἡ φύσις καὶ ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ, Ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν, Ἐπιγράμματα (Πρόλογος—Ἀρχαῖο κείμενο—Μετάφραση—Σχόλια).

Τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον, σχήματος 8ου τοῦ 0,75×100, ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 112, πλὴν τῶν τοῦ ἐξωφύλλου. Ἔχει ἐκτυπωθῆ μετ' ἐπιμελείας ἐπὶ χάρτου ἀρίστης ποιότητος, περιλαμβάνει δὲ πρόλογον καὶ τὸ κείμενον μετὰ μεταφράσεως ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων Ἀντιπάτρου τοῦ Σιδωνίου, Παύλου τοῦ Σιλενταρίου, Δαμαγήτου, Μελεάγρου, Τυλλίου τοῦ Λαυρέα, Ἀντιπάτρου τοῦ Θεσσαλονικέως, Ἐρυκίου, Ἀλκαίου, Σιμίου, Διογένους τοῦ Λαερτίου, Καλλιμάχου, Ξενοφάνους τοῦ Κολοφονίου καὶ ἄλλων ὀλιγώτερον γνωστῶν ἐπιγραμματοποιῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου.

Εἶναι λίαν παρήγορον τὸ γεγονός ὅτι ἐπ' ἐσχάτων παρατηρεῖται εὐρεία κίνησις πρὸς παρουσίαν μιᾶς ἀγνώστου εἰς τὸ πολὺ κοινὸν λογοτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Διὸ καὶ εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων ὁ συλλογεὺς καὶ μεταφραστὴς τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμματοποιῶν. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν δημοτικὸν λόγον μεταγλωττιζόμενα καὶ σχολιαζόμενα ἐπιγράμματα ἔχουν ἐπιλεγῆ μετ' ἀξιεπαίνου προσοχῆς, ἡ δὲ φροντίς νὰ παρουσιάσῃ τοσαύτην ποικιλίαν ποιητῶν κατὰ χρονικὰς ἐποχὰς τόσον διαφόρους εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ σ. ἀναλαμβάνοντος τὸ ἐπιμοχθον ἔργον ν'

ἀποδείξει διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν συνέχειαν καὶ συνέπειαν τῆς πνευματικῆς δημιουργίας τῆς φυλῆς μας.

Γενικῶς, τὸσον ὁ πρόλογος, ὅσον καὶ τὸ κείμενον μετὰ τῆς μεταφράσεως ἀποδεικνύουν στενὴν ἀναστροφήν τοῦ σ. μετὰ τὰ κείμενα καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πλουσίαν προγονικὴν κληρονομίαν.

Θὰ εἶχομεν ὁμῶς νὰ ἐπισημάνωμεν σημεῖα τινα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἴμεθα μετ' αὐτοῦ σύμφωνοι. Συγκεκριμένως, δὲν συμφωνοῦμεν κατ' ἀρχήν, ὅτι ἡ ἀρχαία λυρική ποίησις καὶ δὴ τὰ ἐπιγράμματα ἀνήκουν εἰς τὸν κύκλον τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἢ ἔχουν ὅπωςδὴποτε κάποιαν σχέσιν μετ' αὐτό. Ὅπου ὑπάρχει προσωπικὴ δημιουργία, ἐκεῖ ἐξαφανίζεται ἡ ἀνωνυμία. Τὸ δημοτικὸν τραγούδι εἰς τὴν τελειοτέραν μορφήν του συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ ἔπος καὶ τὰ ὑπεράνθρωπα κατορθώματα ἡρώων προσφιλῶν εἰς τὸν λαόν. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἄλλων κύκλων, ὡς εἶναι τῆς χαρᾶς, τῆς τάβλας, τοῦ ἀργαλειοῦ, τῆς ξενιτιᾶς, τὰ μοιρολόγια κλπ. κατὰ βάθος ἀναλυόμενα δὲν εἶναι ἐπιγράμματα, ἦτοι πεποιημένα εἰς αὐστηροὺς ρυθμοὺς ἐπιγράμματα, ἀλλὰ μετέχουν πολὺ τοῦ ἐπικοῦ στοιχείου. Ἄλωστε, ὁ Φωριέλ, τοῦ ὁποῦ τὴν γνώμην ἐπικαλεῖται ὁ σ., ὁμιλεῖ περὶ τῆς δημοτικῆς ποιήσεως καὶ ὄχι περὶ τῆς προσωπικῆς τεχνικῆς τῶν ἐπιγραμμάτων. Διδὸ καὶ δὲν εἶναι ὀρθόν, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων καὶ τὸ κάλλος τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, νὰ ταυτίζωμεν ταῦτα.

*Ἄλλη παρατήρησις εἶναι, ὅτι ὁ πρόλογος εἶναι μᾶλλον πτωχός, προκειμένου νὰ γίνῃ παρουσιάσις ἕκαστου τῶν αἰώνων. Ἄλλὰ καὶ σφάλματά τινα, ἐξ ἀπροσεξίας ἴσως ἢ ὑπερβολῆς δύνανται τις νὰ παρατηρήσῃ. Οὕτω λ. χ. τὸ εἰς τὸν Τίμαιον τοῦ Πλάτωνος (22 b) ἀναφερόμενον:

«ᾠ Σόλων, Σόλων, Ἑλληνες αἰεὶ παῖδές ἐστε,
γέρον δὲ Ἑλλήν οὐκ ἔστιν»

ὁ σ. τὸ ἀποδίδει:

«Ἐσεῖς οἱ Ἑλληνες, εἰσθε, καὶ σίγουρα θὰ μείνετε
γὰ πάντα, τὰ αἰώνια νεῖατα τοῦ κόσμου».

Εἰς τὴν σελ. 16, ἐπίγρ. 1 τὸ ἐπιθέτον *βαιός*, τὸ ὁποῖον σημαίνει μικρός, ὀλίγος, τὸ ἀποδίδει διὰ τοῦ ἐπιθέτου *ἀπλός*. Εἰς τὴν αὐτὴν σελ., ἐπίγρ. 2, τὸ ἐπιθέτον *σοφόν* (στόμα Πιερίδων), τὸ ἀποδίδει οὐχὶ ἀρμοζόντως: τὸ *καλλιπέλαδον* (στόμα τῶν Μουσῶν). Εἰς τὴν αὐτὴν σελ., ἐπίγραμμα 1ον, ἡ μετοχὴ *καταστείξας* μετεγράφη κακῶς ἀντὶ τῆς μετοχῆς *καταστέρσας*. Γενικῶς, ἡ μετάφρασις τοῦ ἐπιγράμματος τούτου δὲν εἶναι ἐπιτυχής. Εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, ἐπίγραμμα 2ον, τὴν μετοχὴν *δερχόμενος* τὴν παραλείπει τελείως.

Εἰς τὴν σελ. 18 ἐπίγραμμα 3ον, τὸν στίχον «Ἡρώων κήρυκα ἀρετᾶς, μακάρων δὲ προφήταν» ἀποδίδει λίαν ἀνεπιτυχῶς «τὸν κήρυκα τῆς λεβεντιᾶς καὶ τὸν ἱεροφάντη». Εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα δεόν νὰ προστεθῇ τὸ ν εἰς τὸ ἐπιθέτον *ἀγήρανον*.

Τὸ 4ον ἐπίγραμμα ἔχει ἀποδοθῆ λίαν ἀνεπιτυχῶς.

Εἰς τὴν σελ. 20, ἐπίγραμμα 6ον τὸν στίχον «Ἄρτι λοχευομένην σε μελισσοτόκων ἔαρ ὕμων» ἀποδίδει λίαν ἀνεπιτυχῶς: «Κοιλοπονοῦσες μέσα σου μιὰ ἀνοιξη ἀπὸ τραγούδια μελισσογένητα, γλυκὰ». Εἰς δὲ τὰ σχόλια τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράμματος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Βιλαμόβιτς διέσωσε δίστιχον τῆς Λεσβίας ποιητρίας Ἡρίνης.

Εἰς τὴν σελ. 30, ἐπίγραμμα 18ον γράφει *Κιτέα* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Κιτιέα*, ἐπαναλαμβάνει δ' ἐσφαλμένως τὴν λέξιν τετράκις.

Παρατηρητέον, ἐπίσης, ὅτι τὸ βιβλίον στερεῖται πίνακος περιεχομένων καὶ συγγραφέων.

Γενικῶς, παρὰ τὰ σφάλματα ταῦτα, καὶ τινα ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως, ἡ προσφορά τοῦ κ. Λευτέρη Νεγρεπόντη εἶναι ἀξιολογωτάτη ὡς καὶ ἡ προσπάθειά του ν' ἀποδώσῃ τὸν συμπεπυκνωμένον καὶ συνθετικὸν λόγον τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμματοποιῶν διὰ τοῦ ἀναλυτικοῦ νεοελληνικοῦ λόγου. Ἐλπίζομεν βασιμῶς, ὅτι ὁ κ. Α. Νεγρεπόν-

της θά συνεχίση μετὰ μείζονος ἐπιτυχίας τὸ ἔργον τὸ ὅποιον ἀνέλαβεν, ἔχων πρὸς τοῦτο πολῦτιμον σύμβουλον τὴν ἐκ τῆς ἀναστροφῆς του μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἐμπειρίαν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

* *

ΚΩΝ. ΛΟΥΚΑ, Μεθοδικὴ Διδασκαλία τῶν Νέων Ἑλληνικῶν κειμένων, σ. κδ+458
Ἀθήναι 1963.

Εἰς τοὺς διδάσκοντας τὸ μάθημα τῶν Νέων Ἑλληνικῶν εἶναι γνωσταὶ αἱ δυσκολίαι τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου.

Οἱ σκοποὶ τοῦ μαθήματος ἀπαιτοῦσι καὶ αἱ ἐπιταγαὶ τῆς πολιτείας ἐπιβάλλουσι διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν νὰ ἐπιτευχθῶσι καὶ ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ἡ κατάρτισις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν. Αἱ ἐπικρίσεις κατὰ τῆς γλωσσικῆς προπαιδείας τῶν νέων εἶναι φαινόμενον συνηθέστατον. Οἱ προχειρολογοῦντες συνήθως ἐπικριταὶ οὐδὲ ὑπόνοιαν ἔχουσι τοῦ μόχθου, τὸν ὅποιον καταβάλλουσιν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ εἰς αὐτὴν ἰδίως τὴν περιοχὴν τῆς ἀγωγῆς.

Τοῦ μόχθου τούτου κατατοπιστικὴν εἰκόνα παρέχουσι καὶ αἱ σελίδες τοῦ μετὰ χειρᾶς πονήματος, τοῦ ὅποιοι βραχεῖαν ἐπισκόπησιν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐπιχειροῦμεν. Ἐκ τῶν σκοπῶν τοῦ ἔργου ἔχει καθορισθῆ ἡ διάταξις τῆς ὕλης καὶ ἡ καθόλου οἰκονομία αὐτοῦ.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος, σ. 1—58, ἐπιχειρεῖται βραχεῖα ἐπισκόπησις τῆς ἱστορίας τῆς γραφῆς καὶ ἀναζητοῦνται αἱ πηγαὶ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης.

Ὁ συγγραφεὺς διὰ πολυαριθμῶν παραπομπῶν παρέχει πολυτίμους πληροφορίας, αἱ ἅποια σημαντικῶς θὰ βοηθήσωσι τοὺς ἐργαζομένους ἰδίως μακρὰν τῶν βιβλιοθηκῶν ἐκπαιδευτικοῦς.

Εἰς τὸ δεύτερον τμήμα τοῦ πρώτου μέρους, σ. 28—58, ἐπιχειρεῖται διερεύνησις τοῦ ὅρου Νέα Ἑλληνικά καὶ ἀναζητεῖται ὁ ρόλος τῶν Νέων Ἑλληνικῶν εἰς τὸ μέγα θέμα τῆς ἀγωγῆς. Εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου μέρους ἀναφέρονται οἱ ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος ἀναλυτικοῦ προγράμματος καθοριζόμενοι σκοποὶ καὶ ἀκολουθοῦσι σχετικαὶ παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τῆς σημασίας καὶ τοῦ τρόπου πραγματώσεως τῶν σκοπῶν αὐτῶν.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, σ. 59 κέξ., ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τοὺς κλάδους τοῦ μαθήματος τῶν Νέων Ἑλληνικῶν καὶ καθορίζει τὰ κριτήρια, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἀναζητηθῆ καὶ ἡ διδακτέα ὕλη, προβαίνων εἰς ἐπιτυχεῖς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ πολυθρῦλητου προβλήματος τῆς διατάξεως τῆς ὕλης. Τὰ ἐκτιθέμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὰς σελ. 70—80 ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὗτος καὶ ἐπαρκῆ γνῶσιν τῶν ἐγνωσμένων ἐξησφάλισε καὶ πρὸς ἐπιτυχήν χρῆσιν τῶν πηγῶν παρεσκευάσθη.

Εἰς τὰ ἐπόμενα 3 κεφάλ., σ. 80—120, πραγματεύεται τὰ τῆς γλωσσικῆς καταρτίσεως τῶν μαθητῶν διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, παρέχει δὲ ὑποδειγματικὰς ἀσκήσεις καὶ ἀναλύει τὸν ρόλον τῶν βοηθητικῶν βιβλίων. Ἐν σ. 122 κέξ. παρέχονται στοιχεῖα περὶ τῆς Νεοελληνικῆς μετρικῆς καὶ ὑποδείξεις πρὸς ὀρθὴν διδασκαλίαν αὐτῆς. Ἀκολουθοῦσι τὰ κεφάλ. «Ἡ Αἰσθητικὴ τοῦ Νεοελληνικοῦ Λόγου» καὶ «Ἡ Κριτικὴ τοῦ Νεοελληνικοῦ Λόγου», ἐν οἷς ὁ συγγραφεὺς παρέχει σαφῆ εἰκόνα τῆς συγχρόνου δραστικότητος εἰς τοὺς τομεῖς τούτους.

Ἀκολουθεῖ (σ. 143) τὸ κεφάλ. «Τὰ Βοηθητικὰ Βιβλία Λαογραφίας καὶ Τέχνης», ὅπου ὁ συγγραφεὺς καθορίζει τὴν θέσιν τῶν ἐπιστημῶν τούτων εἰς τὸ μάθημα τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, διὰ συντόμου δὲ ἐπισκοπήσεως παρέχει εἰς τὸν ἀναγνώστην κατατοπιστικὴν εἰκόνα τῶν περὶ τὰς μαθήσεις ταύτας ἀναζητήσεων.

Οὐσιώδη παράλειψιν τοῦ συγγραφέως θεωροῦμεν τὸ ὅτι, κατονομάζων τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν Λαογραφίαν ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ ἑρασιτέχνας, καὶ μνημονεύων τὰ